

ПРОБЛЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ ЗАСОБАМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Комарницька І. І.

ВСТУП

На сьогодні держава з розвиненою економікою потребує ефективної системи щодо забезпечення своєї фінансово-економічної безпеки задля задоволення її інтересів і потреб суб'єктів господарювання. Фінансово-економічна система держави має бути забезпечена системою правових гарантій, які спрямовані на ефективне її функціонування. Серед головних гарантій функціонування фінансово-економічної системи держави є засоби профілактики правопорушень фінансово-економічного характеру.

Адміністративно-правові засоби щодо профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері становлять систему правових явищ, які дозволяють суб'єктам фінансового контролю держави, правоохоронним та іншим державним органам, представникам громадськості сприяти протидії щодо правопорушень фінансово-економічного характеру, виявляти причини, умови деліктної поведінки та їх наслідки у фінансово-економічній сфері, нейтралізувати усі чинники, які негативно впливають на діяльність учасників фінансово-економічних відносин, щодо спонукання їх до вчинення податкових, бюджетних правопорушень, фінансових правопорушень у митній сфері, правопорушень у банківській сфері, правопорушень, що посягають на функціонування промисловості, торгівлі, сільськогосподарського господарства, будівництва й використання паливно-енергетичних ресурсів, громадського харчування, надання послуг, здійснення підприємницької діяльності, володіння, користування й розпорядження майном та ін.

В умовах сучасної євроінтеграції адміністративно-правові засоби щодо профілактики правопорушень зазнають певної трансформації, що стосується впровадження концепції адміністративно-деліктних відносин, таких, як утвердження пріоритету прав людини та визначення їх орієнтиром правового регулювання цих відносин, вкорінення принципів верховенства права й презумпції

невинуватості, визначення кола осіб як потенційних суб'єктів вчинення адміністративних деліктів, як фізичних так, і юридичних осіб, врахування каральної, попереджувальної чи виховної мети, як потреби досягнення при визначені міри покарання.

Сьогодні удосконалення потребують засоби-регулятори, такі, як: норми, положення чинного адміністративного законодавства, адміністративно-правові акти загальної та індивідуальної дії, які визначають адміністративно-правові засади щодо попередження і припинення деліктної поведінки у фінансово-економічній сфері, так і дієві засоби: правотворчість, правозастосування у фінансово-економічній сфері. Також держава повинна переосмислити значення виховного та мотиваційного аспектів щодо профілактики адміністративних правопорушень у фінансово-економічній сфері й посилити систему профілактичного впливу з урахуванням усіх цих аспектів.

Зміцнення й підвищення ефективності адміністративних засобів профілактики правопорушень фінансово-економічного характеру пов'язано із подоланням існуючих сучасних проблем у фінансово-економічній сфері та зумовлюють деліктну поведінку фінансово-економічного характеру.

У загальному сучасні засоби профілактичного впливу мають слугувати вирішенню проблем фінансово-економічного характеру, зміцненню фінансово-економічної системи та фінансової безпеки держави. Державі необхідно переглянути систему існуючого чинного законодавства щодо подолання економічних та правових проблем, налагодження механізмів запобігання загрозам економічного характеру, посилити боротьбу з існуючою корупцією та проступками економічного характеру.

Отже, надзвичайно важливим лишається не тільки теоретичне осмислення змісту економічної безпеки будь-якого рівня, а й прикладення зусиль щодо приведення інституцій в економічній сфері до європейських рівнів.

1. Делікти фінансово-економічного характеру

Сьогодні національній фінансово-економічній безпеці держави створюється реальна загроза, недоліки фінансово-економічного законодавства, незавершеність реформування законодавства у фінансово-кредитній сфері; відсутність у державі потрібного золотовалютного та алмазного запасу для стабільності економіки; проблеми в інвестиційній діяльності; підвищення рівня «тіньової»

економіки та ухилення від сплати податків; недоліки у бюджетній системі та надмірний дефіцит Державного бюджету; інфляційні процеси; виведення валютних коштів та капіталу підприємств за кордон; вплив на курс національної валюти; проблеми управління державним майном тощо¹.

О. Ладюк визначає складові фінансової безпеки держави, серед яких виділяє бюджетну, боргову, грошово-кредитну, валютну, інвестиційну та банківського і небанківського фінансового сектору й ідентифікує низку проблем можливих загроз у наведених сферах. Серед особливо проблемних відзначено вітчизняну систему контролю за надходженнями та видатками бюджетних коштів; помилки планування державного бюджету; виділено недоліки регулювання на законодавчому рівні процедури формування, використання, обслуговування та погашення державного боргу; неврегульованість оцінки щодо ефективності кредитних ресурсів; проблеми планування та регулювання державної валютної, грошово-кредитної політики; незабезпеченість ліквідності банківських активів та кредитоспроможності суб'єктів господарювання; недоліки у функціонуванні банківських та небанківських установ та визначено їх невідповідність до міжнародних стандартів та ін².

Серед соціальних та економічних чинників, які зумовлюють делікти фінансово-економічного характеру А. Ключко визначено наступні: наслідки соціальної та економічної кризи в державі; проблеми у банківській системі та невідповідності ринкової економіки вимогам ЄС; недостатність фінансової спроможності суб'єктів господарювання та домогосподарств; девальвацію національної грошової одиниці; недоліки діяльності та взаємодії фінансових й правоохоронних інституцій³.

Отже, слід зазначити, що українською державою розроблялися програмні документи, що націлені на профілактику та усунення

---

¹ Мозолюк Т. М. Тенденції протидії митним правопорушенням у світовій практиці. Економіка та митно-правові відносини. 2019. Вип. 11-12. – 436 С. 74-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eccuslerel_2019_11-12_12. ; Яромій І. В. Адміністративно-правовий механізм запобігання та протидії порушенням митних правил в Україні.: дис. ... канд. юридич. наук: 12.00.07. Дніпро, 2018. 197 с.

² Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. Ефективна економіка. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280>.

³ Ключко А. М. Теоретико-прикладні засади протидії злочинам у сфері банківської діяльності в Україні. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2020. С. 262-263.

проблем та загроз у фінансово-економічній сфері й можливих деліктів, що з ними пов'язані.

Слід згадати перший програмний документ у цій сфері – Указ Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки від 28 квітня 2004 р. № 493/2004, де визначалися важливі завдання, що спрямовані на посилення економічної безпеки держави. Серед основних завдань відзначалися вирішення проблем, що були завдані економічною кризою, гарантування державної фінансової безпеки, правового регулювання бюджетної сфери, посилення безпеки та розвиток власного потенціалу в енергетичній сфері, зменшення імпорту сільськогосподарської продукції, яка може вироблятися в Україні та ін⁴.

Не менш важливе значення мала Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється», затверджена Указом Президента України від 12 лютого 2007 р. № 105, де Президентом України особлива увага була присвячена посиленню захисту права власності, оптимізації податкового навантаження, удосконаленню нормативно-правових актів щодо регуляторного та корпоративного управління, обмеження тіньової сфери господарювання, монополізму і недобросовісної конкуренції.

Указом Президента України 26 травня 2015 р. було введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України», а з часом, указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020 рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» та сама стратегія під назвою «Безпека людини – безпека країни». Останнім програмним документом було доповнено перелік загроз, про які згадувалося у попередніх програмних документах, та водночас змінено акценти уваги держави в економіко-правовій сфері. Зокрема, особливу увагу держави приділено посиленню дерегуляції та зменшенню податкового та іншого навантаження на бізнес-структури; реформування земельних відносин, обліку земель,

---

⁴ Гаруст Ю. В., Мельник В. І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект: монографія. Суми: видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. с. 275-276. Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки: Стратегія від 28 квітня 2004 р. № 493/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493%D0%B0/2004>.

відносин, що стосуються обігу земель сільськогосподарського призначення, розвитку агропромислового комплексу; диверсифікації джерел постачання енергоносіїв⁵.

Різноманіття стратегічних та програмних документів, у змісті яких дублюється схожий перелік проблем фінансово-економічного характеру, засвідчує певну недосконалість правового забезпечення фінансово-економічної сфери, недосконалість існуючих у державі механізмів економіко-правового забезпечення фінансової сфери. Наявність й невирішеність зазначених проблем стає основним чинником, який сприяє деліктній поведінці усіх учасників фінансово-економічних відносин у державі, полегшує вчинення адміністративних правопорушень фінансово-економічного характеру.

Головною проблемою профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері вважається відсутність основного законодавчого акта, який визначав би зміст профілактичної діяльності та формував нормативну основу щодо діяльності органів публічного управління у фінансово-економічній сфері.

Сьогодні існує потреба щодо покращення нормативно-правової бази організації й реалізації профілактики адміністративних деліктів. Подоланню існуючих проблем може стати прийняття Закону про профілактичну діяльність або Концепції державної політики в сфері профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері. Програмного документа профілактики деліктів у загальному та фінансово-економічних проступків в нашій державі досі відсутній. До 2015 року чинною була Концепція реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень⁶, проте наразі аналогічного документу в державі не прийнято, що негативно впливає на сферу профілактики означених деліктів.

Ухвалення аналогічного документа є досить потрібним. Існування кризових процесів в державі, що пов'язані із соціально-економічною сферою, збільшують деліктні прояви, зумовлюють погіршення економічної ситуації, формування нових форм та способів скоєння

---

⁵ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: указ Президента України 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

⁶ Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2011-%D1%80>.

фінансово-економічних проступків. Подолання даних проблем вимагає чітко спланованої діяльності держави у коротко– та середньо-строковій перспективі, що неможливо без прийняття відповідної Концепції.

Говорячи про державну концепцію профілактики адміністративних правопорушень, відзначається потреба визначення векторів удосконалення законодавства, покращення правоохоронної та судової систем, морально-етичного стану представників правоохоронних структур, які реалізують профілактичні заходи, шляхів підвищення вимог до працівників правоохоронних органів, визначення механізмів визначення рівня деліктності та механізмів щодо його зменшення, викорінення, покращення податкової та митної політики, координація профілактичних заходів із правоохоронними органами інших держав, удосконалення ресурсного та технічного забезпечення профілактики деліктів, обґрунтованості профілактичних заходів та ін⁷.

Заслуговує на увагу твердження У. Русанюк щодо потреби врахування під час розробки нормативно-правових актів профілактики адміністративних правопорушень специфіки певної сфери суспільних відносин, до якої справляється профілактичний вплив. Науковець наголошує на врахуванні специфіки певних юридичних засад, цілей, різновидів та механізмів профілактичної роботи стосовно деліктів, які вчинені посадовими особами органів публічного управління⁸.

Це саме стосується правопорушень в системі органів публічного управління у фінансово-економічній сфері.

Як приклад, наводиться Положення про профілактику правопорушень, що пов'язані зі здійсненням професійної діяльності працівниками митної служби України, що затверджене Наказом Державної митної служби України від 24 травня 2004 р. № 380. Даним документом визначено специфіку профілактичної діяльності в системі митних органів держави. Там окреслено специфіку завдань та об'єктів профілактичного впливу та визначено підрозділи, які реалізують профілактичні заходи, форми, методи й інше.

---

⁷ Шульга С.В. Адміністративно-деліктні відносини в Україні в умовах Євроінтеграції автореф. дис. докт. юрид. наук. 12.00.07. Дніпро, 2018. С. 29– 30.

⁸ Русанюк У. Я. Профілактика адміністративних правопорушень посадових осіб органів публічного управління: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Львів, 2020, С. 108-109.

Це, один з нормативно-правових актів, у якому повністю деталізовано механізм профілактичного впливу на групу суб'єктів публічного управління, діяльність, яких може завдати певної шкоди фінансово-економічній сфері України.

Прийняття аналогічних документів у бюджетній, податковій, банківській та інших сферах, в яких має бути окреслено специфіку профілактичного впливу на посадових осіб органів публічного управління, представників юридичних осіб у фінансово-економічних сферах, діяльність яких пов'язана з ризиками вчинення деліктів із використанням службового становища, з огляду на корупційний вплив, є досить актуальною.

Нагальним завданням є ідентифікація системи профілактичних заходів, що були б ефективними саме для конкретної сфери суспільно-економічних відносин.

Різноманіття деліктів у фінансово-економічній сфері, які потребують широкого кола засобів протидії, дедалі стає ширшим у залученні до профілактики фінансових правопорушень суб'єктів господарювання, громадських організацій й громадян вимагає переосмислення існуючої системи адміністративно-правових засобів протидії деліктам у фінансовій сфері.

2. Проблеми та перспективи підвищення ефективності профілактичного впливу у фінансово-економічній сфері

Українськими вченими наголошується, що підвищення ефективності щодо профілактичного впливу у фінансово-економічній сфері залежить від вдосконалення планування взаємодії між правоохоронними й контролюючими органами та ін.

В якості доцільних наводиться формування і впровадження спільних програм боротьби з деліктними проявами, узгоджених пропозицій щодо профілактики проступків, зокрема які стосуються індивідуальної та загальної профілактичної діяльності, єдиного комплексу заходів профілактики, націлених на нейтралізацію чинників, які зумовлюють посягання на фінансово-економічні правідносини; налагодження взаємного інформаційного обміну щодо виявлених у процесі реалізації компетенції причин й умов вчинення деліктів, узгодження переліку інформації, визначення порядку та безпосереднє здійснення оперативного обміну якою є важливим з огляду на завдання профілактики деліктів у фінансово-економічній сфері, проблем профілактичної роботи; спільне формування й внесення до органів публічного управління різних

рівнів пропозицій щодо усунення причин та умов вчинення деліктів, формування інтегрованої бази інформації, що стосується протидії правопорушенням.

Усунення проблем профілактики правопорушень у фінансовій сфері можливе при покращенні методичних, кадрових та інформаційних засад щодо організації й реалізації державного фінансового контролю, впровадження ІТ-технологій у роботу органів публічного управління щодо формування умов виконання ними їх функціональних завдань, визначення й аналізу ризиків функціонування, порядку обміну інформацією між Державною податковою службою України, Державною казначейською службою України, Держфінмоніторингом та іншими суб'єктами у фінансовій сфері, налагодження доступу до баз інформації щодо результатів контрольних заходів; діджиталізації процесів у діяльності контролюючих служб для створення умов щодо ефективного виконання ними завдань та функцій⁹.

Важливим напрямом взаємодії суб'єктів профілактики фінансових правопорушень є взаємний обмін інформацією. Даний обмін має бути структурованим, системним і стосуватися правовідносин, які формують фінансово-економічну сферу. Створення єдиних баз даних, інформаційних систем, до яких мали б доступ контролюючі органи, що володіють контрольно-наглядовими функціями у фінансово-економічній сфері.

Посилення профілактики фінансово-економічних правопорушень пов'язують зі створенням Бюро економічної безпеки, що набуде функцій центрального органу виконавчої влади, який буде реалізувати державну політику із питань виявлення, запобігання, розслідування та розкриття правопорушень у сфері фінансової діяльності, що прямо чи опосередковано можуть заподіяти шкоду публічному інтересу у фінансово-економічній сфері¹⁰.

Серед головних аспектів ефективності профілактичної роботи Є. Шульга особливу увагу приділяє правомірності застосування заходів профілактики, безкомпромісності їх реалізації, систематичності

---

⁹ Стратегічні цілі діяльності. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article/163468>

¹⁰ Куцкір Г. М. Засада недоторканності права власності: поняття, зміст і реалізація у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Одеса, 2015. 20 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/2107/%d0%9a%d1%83%d1%86%d0%ba%d1%96%d1%80%20%d0%93.%20%d0%9c.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

реалізації, організаційно-правовій підтримці та спрямованості на отримання результату¹¹.

У якості числових орієнтирів ефективності профілактики деліктів вченими пропонується визначати величини за зразком: максимальна, середня та низька. Певна категорія обирається з огляду на досягнення визначених завдань, термінів, матеріально-технічних витрат, необхідність подальшого корегування, зміни тактики або виконавців. Критеріями ефективності, на думку Є. Шульги, має стати рівень правомірної поведінки, що зумовлює методи та види заходів, які слід залучити, діапазон охоплення заходами профілактики осіб та негативних чинників, оперативність реагування на інформацію про делікти, стан протиправної діяльності на об'єктах профілактики.

В аспекті цього дослідження слід також згадати слушне твердження У. Русанюк щодо сучасної потреби залучення потенціалу автоматизованих інформаційних систем і техніко-програмних засобів з метою ідентифікації як самих деліктів у фінансово-економічній сфері, так і причин і умов їх вчинення, їхнє використання може стати запорукою покращення реалізації формально-логічного контролю у фінансово-економічній сфері¹². За його допомогою виникає змога проведення автоматизованої перевірки електронних відомостей з метою виявлення факторів, що зумовлюють деліктні діяння, причин, умов їхнього вчинення, встановлення недостовірності даних, невідповідності рішень владних інституцій завдяки інформаційному обміну органів публічного управління.

Проведення заходів контролю-співставлення дозволяє порівнювати і обробляти інформацію в автоматичному режимі, зіставляти задекларовані дані, внесені у електронні системи публічних інституцій.

Потенціал інформаційних систем та техніко-програмних засобів слід максимально використати у ході організації та реалізації профілактики деліктів фінансово-економічного характеру.

Прикладом інформатизації економічних процесів, що служать вагомим механізмом протидії правопорушенням у фінансовій сфері, є застосування системи ProZorro, яка використовує новітні методи,

---

¹¹ Шульга Є.В. Адміністративно-деліктні відносини в Україні в умовах Євроінтеграції автореф. дис. докт. юрид. наук. 12.00.07. Дніпро, 2018. С. 28.

¹² Русанюк У. Я. Профілактика адміністративних правопорушень посадових осіб органів публічного управління: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Львів, 2020, С. 108-109.

які дають змогу бюджетним установам та суб'єктам господарювання здійснювати управління електронними засобами основних етапів закупівельного циклу.

Дана система є інструментом адміністрування маркетингових досліджень, процедури придбання, розміщення замовлень, поставки та їхньої оплати, процедури бюджетування і планування закупівель. Починаючи з 01 серпня 2016 р., застосування системи електронних публічних закупівель ProZorro набуло обов'язкового характеру для органів публічного управління¹³.

Використовувана в Україні системи електронних публічних закупівель ProZorro є схожою на системи, які використовуються у європейських державах.

Зокрема, у Німеччині адміністрування державних закупівель здійснюється з використанням централізованої моделі закупівель, що реалізується із застосуванням платформи E-Vergafe. Її застосування є обов'язкове для федеральних відомств. Натомість приватними інституціями реалізуються закупівлі зі залученням спеціальної організації «Форум держзамовлення». Цією організацією аналізуються наявні тенденції щодо державних закупівель зі залученням органів публічного управління¹⁴.

Прикладом активного використання потенціалу автоматизованих інформаційних систем для виявлення правопорушень в системі ProZorro стало використання «ризик-індикаторів», що допомагають без залучення людських ресурсів обробляти великий об'єм інформації, отриманої з відкритих даних про закупівлі. Системою фіксуються випадки, коли алгоритм законного перебігу закупівлі є порушеним, тим самим спрацьовує система індикаторів ризику¹⁵.

---

¹³ Нога К. О., Войтко С. В. Функціонування системи електронних державних закупівель: недоліки, проблеми та міжнародний досвід. Актуальні проблеми економіки та управління: збірник наукових праць молодих вчених. 2018. Вип. 12. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/24599>

¹⁴ Чабан В. Електронні державні закупівлі: на шляху до інтеграції з ЄС. Юридична Газета. 2015. № 52 (498). С. 22. URL: <https://yurgazeta.com/publications/practice/inshe/elektronni-derzhavni-zakupivli-nashlyahudo-integraciyi-z-es.html>.

¹⁵ Звіт команди програми інноваційних проєктів Трансперенсі Інтернешнл Україна в межах проєкту USAID / UK aid «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах / TAPAS». URL: <https://tiukraine.org/wp-content/uploads/2020/07/Derzhaudytsluzhba-v-publichnyhzakupivlyah-chy-efektyvni-monitoryngy-1.pdf>

Це своєрідні критерії, параметри, що дозволяють в автоматичному режимі ідентифікувати процедуру закупівель, що має ознаки порушення вимог законодавства про публічні закупівлі. Найвні позначення «червоних прапорців» та «ризик-індикаторів».

Перші вказують на вчинений делікт (як приклад, порушення строків оприлюднення даних про закупівлі), а другі про потенційне правопорушення (як приклад, замовником було відхилено заявки усіх учасників торгів, за винятком того, який переміг). Завданням цієї системи є з одного боку – визначити можливість вчинення делікту в окремо взятому випадку, а з іншого – гарантувати моніторинг максимально широкого переліку взаємовідносин в процесі закупівель.

Для розрахунку індикаторів використовується ризик-система, що функціонує на основі спеціального програмного забезпечення, що функціонує на основі алгоритмів розрахунків за певними шаблонами (параметрами)¹⁶.

Особливою сферою адміністрування фінансово-економічних відносин, що підлягає реформуванню в сучасних умовах, є реалізація заходів державного фінансового контролю. Ця діяльність реалізується за допомогою заходів інспектування, перевірки, державного фінансового аудиту, моніторингу закупівель.

Її удосконалення стає запорукою гарантування якості адміністрування фінансово-економічної сфери, пріоритету захисту прав суб'єктів господарювання у відносинах з контролюючими органами. Важливим залишається покращення діяльності контролюючих органів у фінансовій сфері, забезпечення якості доказової бази в ході притягнення органами державного фінансового контролю до адміністративної відповідальності, тощо¹⁷.

Вагоме значення для профілактики адміністративних правопорушень у фінансово-економічній сфері має удосконалення процедур щодо професійної підготовки і підвищення кваліфікації фахівців органів публічного управління у фінансовій сфері.

Це умова підтримання високого рівня професіоналізму, компетентності, ефективності реалізації посадовими особами своїх обов'язків. Особливої уваги заслуговує покращення професійної підготовки працівників з апробацією індивідуального підходу до її

---

¹⁶ Про затвердження Методики визначення автоматичних індикаторів ризиків, їх переліку та порядку застосування: наказ Міністерства фінансів України 28 жовтня 2020 р. № 647. Офіційний вісник України. 2021. № 2. С. 235.

¹⁷ Стратегічні цілі діяльності. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article/163468>.

здійснення, удосконалення порядку оцінювання результатів роботи службовців, залучення молодих фахівців та їх мотивація.

Застосування вищенаведених заходів повинно підвищити професіоналізм посадових осіб для нейтралізації потенційних ризиків у фінансово-економічній сфері, і підвищити якість виконання ними їхніх завдань та зменшити кількість проступків, що ними вчиняються.

Загалом можна згрупувати основні проблеми профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері засобами адміністративного права у кілька блоків:

1. недоліки сучасної фінансово-економічної системи, різноманіття ризиків щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, динамічність їх змін;

2. недосконалість нормативно-правової основи здійснення профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері, відсутність уніфікованих нормативно-правових актів, що визначали б особливості правових засад, завдань, видів і порядку ведення профілактичної роботи щодо фінансово-економічних деліктів;

3. недоліки функціонування суб'єктів профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері, координації, узгодження їх профілактичної діяльності, комунікаційних зв'язків з органами державної влади, місцевого самоврядування, контролюючими та правоохоронними органами; недостатнє залучення до профілактики таких правопорушень представників суб'єктів господарювання, громадських організацій та громадян. Недостатньо регламентованими у чинному законодавстві є повноваження суб'єктів профілактичного впливу на фінансово-економічну сферу, зокрема й повноваження Бюро економічної безпеки України щодо профілактики таких адміністративних деліктів;

4. відсутність належного рівня діджиталізації процесів профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері, інформаційного забезпечення процесу державного фінансового контролю, впровадження сучасних ІТ-рішень в діяльність органів державного фінансового контролю, тощо. Розуміння потреб посилення в Україні процесів діджиталізації профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері, інформаційного забезпечення процесу державного фінансового контролю, впровадження ІТ-рішень в діяльність органів державного фінансового контролю є і серед громадян, і серед посадових осіб.

Отже, основні шляхи подолання проблем профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері мають стосуватися формування правових гарантій фінансово-економічної системи держави, що спрямовані на забезпечення її ефективного функціонування, сучасних нормативно-правових інструментів, як правових явищ, які дозволяють суб'єктам фінансового контролю, правоохоронним та іншим органам, представникам громадськості протидіяти правопорушенням фінансово-економічного характеру, удосконалення діяльності таких суб'єктів через налагодження взаємодії, обміну інформацією, апробації уніфікованого комплексу профілактичних заходів задля нейтралізації причин і умов, що сприяють вчиненню посягань на фінансово-економічну систему, системи контролю за їх реалізацією, впровадження сучасних ІТ-рішень в діяльність органів державного фінансового контролю для ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків діяльності публічних органів у фінансово-економічній сфері, удосконалення правового статусу Бюро економічної безпеки України та розширення його можливостей щодо профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері.

Таким чином, подолання проблеми профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері є процесом, що потребує об'єднання зусиль органів публічного управління, суб'єктів господарювання, громадських організацій та громадян.

Це тривалий процес, що потребує ретельного стратегічного планування та координації зусиль різних суб'єктів.

З огляду на зазначене, цілком виправданим видається прийняття Стратегії запобігання правопорушенням у фінансово-економічній сфері, як програмного документу, що визначить завдання, напрями профілактичного впливу, розподіл повноважень органів публічного управління у цій сфері, способи їх взаємодії та шляхи залучення громадськості до цього процесу, фінансові ресурси для втілення таких завдань.

Сьогодні відбувається втілення якісних змін чинного законодавства та практики функціонування профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері. Реалізація цього процесу потребує адаптації іноземного досвіду та комплексного підходу до вирішення наявних проблем.

Удосконалення профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері в сучасних умовах потребують засоби-регулятори, зокрема норми, положення чинного адміністративного законодавства,

адміністративно-правові акти загальної та індивідуальної дії, що визначають правові засади попередження та припинення деліктної поведінки у фінансово-економічній сфері, так і дієві засоби, зокрема правотворчість, правозастосування у фінансово-економічній сфері, здатні нейтралізувати чинники, що негативно впливають на діяльність учасників фінансово-економічних відносин, спонукають їх до вчинення податкових, бюджетних правопорушень, правопорушення щодо банківської сфери, фінансових проступків митного характеру, правопорушень, які посягають на встановлений порядок функціонування промисловості, здійснення будівництва та використання паливно-енергетичних ресурсів, торгівлі, громадського харчування, надання послуг та здійснення підприємницької діяльності, володіння, користування та розпорядження майном, зайняття сільськогосподарською діяльністю.

Вирішенню проблем профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері повинно слугувати прийняття низки нормативно-правових актів, серед яких Закон України «Про профілактику правопорушень в Україні» та Концепція реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері на найближчих п'ять років. Прийняття Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері на наступні п'ять років дало б змогу конкретизувати систему засобів, способів профілактики правопорушень фінансово-економічного характеру та суб'єктів її реалізації в нових соціально-економічних та політичних умовах, з огляду на ризики та загрози нового типу. У цьому програмному документі держава повинна ідентифікувати основні ризики та загрози фінансово-економічного характеру, особливо нові, пов'язані з розвитком економіки, науково-технічним прогресом та комп'ютеризацією більшості фінансово-економічних процесів, визначити суб'єктів профілактичного впливу, засоби його здійснення, шляхи та способи нейтралізації причин вчинення цих деліктів. Також на часі прийняття закону України «Про профілактику правопорушень в Україні», в якому б не лише окреслювалася система заходів охорони пріоритетних сфер суспільних відносин від протиправних посягань, але й принципи та способи їх здійснення, система чинників, які зумовлюють цю діяльність, окреслювалися б правові засади загальної та індивідуальної профілактики таких деліктів. Особлива увага в цьому нормативно-правовому акті повинна приділятися суб'єктам профілактичного впливу, їх

завданням, правам та обов'язкам, формам та методам взаємодії, порядку реалізації їх повноважень та способам залучення громадськості до профілактичної роботи. Також на часі розробка відомчих документів щодо профілактики правопорушень, що вчиняються посадовими особами у фінансово-економічній сфері. Прийняття таких відомих документів у податковій, бюджетній, банківській та інших сферах, в яких би було окреслено специфіку профілактичного впливу на посадових осіб органів публічного управління, уповноважених представників юридичних осіб в цих сферах, діяльність яких пов'язана з ризиками вчинення деліктів з використанням службового становища, з огляду на корупційний вплив, є вкрай актуальною. Нагальним завданням є ідентифікація системи профілактичних заходів, що були б ефективними саме для конкретної сфери суспільно-економічних відносин.

ВИСНОВКИ

Шляхи подолання окреслених проблем профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері повинні стосуватися формування правових гарантій фінансово-економічної системи держави, спрямованих на забезпечення її ефективного функціонування, формування сучасних нормативно-правових інструментів, як правових явищ, що дозволяють суб'єктам фінансового контролю, правоохоронним та іншим органам, представникам громадськості протидіяти правопорушенням фінансово-економічного характеру, удосконалення діяльності таких суб'єктів через налагодження належного рівня взаємодії, обміну інформацією, апробації уніфікованого комплексу профілактичних заходів задля нейтралізації причин і умов, що сприяють вчиненню посягань на фінансово-економічну систему, системи контролю за їх реалізацією, впровадження сучасних ІТ-рішень в діяльність органів державного фінансового контролю для ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків діяльності публічних органів у фінансово-економічній сфері, удосконалення правового статусу Бюро економічної безпеки України та розширення його можливостей щодо профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері.

Удосконалення потребує практична діяльність органів публічного управління, які організують та реалізують заходи профілактики деліктів фінансово-економічної сфери. Зокрема, важливим є удосконалення нормативного визначення та практичної діяльності контролюючих органів, посилення державного фінансового

контролю щодо ризикових сфер, розвитку електронної взаємодії, покращення регламентації механізмів проведення заходів експертно-аналітичного характеру.

Особливо важливим є залучення потенціалу автоматизованих інформаційних систем і технічних програмних засобів з метою ідентифікації як самих деліктів у фінансово-економічній сфері, так і причин і умов їх вчинення.

АНОТАЦІЯ

Представлено наукове підґрунтя дослідження профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері засобами адміністративного права. Визначено зміст системи правопорушень у фінансово-економічній сфері в Україні та різновиди деліктів, які її формують.

Окреслено сучасні проблеми профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері та шляхи їх подолання, напрями використання іноземного досвіду задля їхнього подолання. З'ясовано поняття та особливості профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері та адміністративно-правові засади її реалізації.

Обґрунтовано потребу удосконалення діяльності суб'єктів профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері через налагодження належного рівня взаємодії, обміну інформацією, апробації уніфікованого комплексу профілактичних заходів задля нейтралізації причин і умов, що сприяють вчиненню посягань на фінансово-економічну систему, системи контролю за їх реалізацією, впровадження сучасних ІТ-рішень у діяльність органів державного фінансового контролю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мозолюк Т. М. Тенденції протидії митним правопорушенням у світовій практиці. Економіка та митно-правові відносини. 2019. Вип. 11-12. – 436 С. 74-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eccuslerel_2019_11-12_12.

2. Яромій І. В. Адміністративно-правовий механізм запобігання та протидії порушенням митних правил в Україні.: дис. ... канд. юридич. наук: 12.00.07. Дніпро, 2018. 197 с.

3. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. Ефективна економіка. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280>.

4. Ключко А. М. Теоретико-прикладні засади протидії злочинам у сфері банківської діяльності в Україні. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2020. 563 с.

5. Гаруст Ю. В., Мельник В. І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект: монографія. Суми: видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 256 с.

6. Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки: Стратегія від 28 квітня 2004 р. № 493/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493%D0%B0/2004>.

7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: указ Президента України 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

8. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2011-%D1%80>.

9. Русанюк У. Я. Профілактика адміністративних правопорушень посадових осіб органів публічного управління: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Львів, 2020, 257 с.

10. Стратегічні цілі діяльності. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article/163468>.

11. Куцкір Г. М. Засада недоторканності права власності: поняття, зміст і реалізація у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Одеса, 2015. 20 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/2107/%d0%9a%d1%83%d1%86%d0%ba%d1%96%d1%80%20d0%93.%20d0%9c.pdf?sequence=1&isAllowed=1>.

12. Шульга Є.В. Адміністративно-деліктні відносини в Україні в умовах Євроінтеграції автореф. дис. докт. юрид. наук. 12.00.07. Дніпро, 2018. 38 с.

13. Чабан В. Електронні державні закупівлі: на шляху до інтеграції з ЄС. Юридична Газета. 2015. № 52 (498). С. 22–23. URL: <https://yurgazeta.com/publications/practice/inshe/elektronni-derzhavni-zakupivli-na-shlyahudo-integraciyi-z-es.html>.

14. Звіт команди програми інноваційних проєктів Трансперенсі Інтернешнл Україна в межах проєкту USAID / UK aid «Прозорість та

підзвітність у державному управлінні та послугах / ТАРАС». URL: <https://tiukraine.org/wp-content/uploads/2020/07/Derzhadytsluzhba-v-publichnyhzakupivlyah-chy-efektyvni-monitoryngy-1.pdf>

15. Про затвердження Методики визначення автоматичних індикаторів ризиків, їх переліку та порядку застосування: наказ Міністерства фінансів України 28 жовтня 2020 р. № 647. Офіційний вісник України. 2021. № 2. С. 235.

16. Стратегічні цілі діяльності. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article/163468>.

Information about the authors:

Komarnytska Iryna Ivanovna,

Doctor of Legal Sciences,

Associate Professor at the Department of Civil Law and Procedure,

Educational and Scientific Institute of Law and Psychology

and Innovative Education

Lviv Polytechnic National University

12, Stepana Bandery str., Lviv, 79000, Ukraine